

Ду Фу

Біографія

712 — 770)

Життя Ду Фу, котрий вніс свій неповторний внесок в історію китайської літератури, — важкий і гіркий шлях людини зі збіднілого роду, змушеної продовжувати традиції своєї сім'ї, яка гордилася у минулому відомими полководцями та державними діячами. Проте зробити кар'єру Ду Фу не допомогли ні славетні імена предків, ані його талант. Ду Фу тривалий час мандрував країною, не зважаючи через бідність з'явитися на іспити.

У тридцять років він, нарешті, приїхав у столицю, але іспитів не склав. Тоді він написав для імператора оду, присвячену стародавнім обрядам, і йому поталанило привернути до себе увагу. Проте від посади у кримінальному відомстві у провінції, яку йому запропонували, він відмовився. Її замінили на ще дрібніший чин при дворі спадкоємця, і цей чин — лише подоба служби, яка не давала ні засобів до існування, ні доступу до політики.

У 755 р. поет опинився у полоні у повстанців Ань Лушаня, але йому пощастило втекти. Отримавши досить високе призначення, він повернувся разом із імператорським двором у столицю. Проте незабаром Ду Фу потрапив у немилість, його відправили у провінцію, а згодом поет покинув службу і перебрався у Ченду (провінція Сичуань), де прожив до самої смерті. Там йому й спорудили храм, який став у 50-х рр. XX ст. музеєм ім. Ду Фу.

Відсутність датування багатьох творів утруднює періодизацію творчості Ду Фу, життя котрого поділяють зазвичай на три періоди. Межею першого та другого вважають повстання Ань Лушаня, третього — переїзд у Ченду. Найзначнішими творами першого періоду життя Ду Фу є поеми "Красуні" ("Ліжень сін") та "Військова колісниця" ("Бін че сін"), спрямовані проти тимчасових правителів. У поемах Ду Фу розкрив наслідки вивищення фаворитки Ян Гуйфей, з допомогою котрої до влади прийшов її брат — шанолуб і євнух — хоронитель гарему. Саме у таких випадках літописці називали "євнухів і жінок" причиною всіх лих, зокрема і повалення династії.

У першій poemі Ду Фу змалював надмірну розкіш столичних красунь — їхні плаття, виїзди, бенкети. Натяк на головну героїню цієї вакханалії — неназану Ян Гуйфей, прочитувався у виведених тут титулах її сестер. Більш відкрито невдоволення поета існуючим порядком прослідковується у другій poemі, основне в якій — змалювання страждань і загибелі солдатів, страждань їхніх дружин, запустіння в селах і на полях. Майстерність поета вдосконалювалася з роками, і в цьому плані чималу роль відіграла політична катастрофа 755 р.

Вона посилила в нього вираження болю та гніву, відточила критичне ставлення до дійсності. Близькі до цих poem теми зустрічаються і в інших його творах: викриття трьох сестер — у poemі "Думи на шляху зі столиці у Финсянь" — "Цзи цзінь фу

финсянсянь юн хуай у бай цзи" ("...небесні феї в тронній залі... з гістьми радіють цілий день"); протест проти завойовницьких війн — у першому циклі "В похід за Велику стіну" — "Чу се" (докір імператору: "У нього ж бо землі без ліку, навіщо ж ширити кордони?..").

Але Ду Фу не лише викривав. Він створював і традиційні звернення до друзів, поетів, звертався до образів діячів минулого, а у віршах, присвячених Лі Бо, змалював індивідуальний портрет свого видатного сучасника. Він писав про перли, які йому привезли "з берегів віддаленого моря" ("Прибув гість"), прагнув до "океанського простору" ("Думи на шляху..."), неперевершено змальовував природу. В "Уривку", наприклад, яскраві фарби у перших рядках відтворюють природу в спокої. Третя строфа привносить у пейзаж тривогу героя, а в останній, де подана відповідь на третю, поет запитує: чим це все закінчиться — відчаєм чи надією?

Мистецтво несподіваного в "обірваних рядках" у Ду Фу збагачувалося таким чином і новими відтінками — гумористичними, наприклад, у чотиривірші "План восьми розташувань". У перших двох віршах поет зі всією пишнотою уславлював мудрість стародавнього стратега та його знаменитий план битви; у третьому — ще врочистіше стверджував, що кам'яні брили, на яких змальований план, переживуть віки як пам'ятка військового мистецтва; і завершував іронічним зітханням: не вдалося стратегіві — на жаль! — лише перемогти.

Відсутність пістету перед давниною, навіть перед Сином Неба, як і багато іншого, засвідчує перелом у середньовічній свідомості. Відомими стали його поетичні цикли "Три управителі" ("Сань лі") і "Три розлуки" ("Сань бе"), у яких розгорнута яскрава картина життя Китаю середини VIII ст. У багатьох віршах поет намагався передати тугу за рідним краєм, за своєю сім'єю, з якою був розлучений ("Цвіркун" — "Цу чжі"). Ду Фу — майстер пейзажної лірики. Він оспівав природу рідної країни, радість життя простої людини на лоні природи ("Весняні води" — "Чунь шуй", "Рано встаю" — "Цзао ці", "В єднанні з природою", "Вночі у селі" — "Цунь є").

Досконало опанувавши форми віршування та поетичної мови, Ду Фу багато зробив для розвитку китайської поетичної культури, справив величезний вплив на розвиток китайської поезії. У Китаї його шанобливо звать "корифеєм поезії". Збереглося понад 1400 віршів поета.